№ 86 ՇԱԲԱԹ ՅՈՒԼԻՍԻ 30 1888 ՇԱԲԱԹ ՅՈՒԼԻՍԻ 30 № 86

ՏԱՍՆ ԵՒ ՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ։
Առանձին համարները 7 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)։

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Գիտակցութիւնից զուրկ գործունէութիւն. Բանակռւիների առիթով. Նամակ Մեծ-Ղարաքիլիսայից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Սահակ-Մեսրոպեան մրցանակաբաշխութիւն. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Մի փորձ մեր մշակների հարցի ուսումնասիրութեան.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՏԱԿՑՈՒԹԻՒՆԻՑ ԶՈՒՐԿ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆ

Այս րոպէիս, երբ մենք գրում ենք այս տողերը, հեռու Կ. Պօլսում, Բոսֆորի ափին, պատրաստութիւններ են տեսնվում հայոց պատրիարքի ընտրութեան համար։

Իր հակակրելի ընթացքով յայտնի Յարութիւն պատրիարքը վերջապէս իջաւ պատրիարքական գահից, և Հայաստանի ու Կ. Պօլսի հայերի ներկայացուցիչ—երեսփոխանները պատրիարքական ընտրելիների ցուցակ են կազմում, և գուցէ շատ շուտով հեռագիրը մեզ լուր կը բերէ, թէ ով ընտրվեց Թիւրքահայերի պատրիարք։

Թէ ով կը լինի Կ. Պօլսի նոր պատրիարքը, և թէ արդեօք այդ նոր պատրիարքը Ներսէս Վարժապետեանի հաւատարիմ ժառանգը կը լինի, թէ Յարութիւն պատրիարքի հարազատ հետևողը,—այդ մենք չենք կարող նախատեսնել յայտնի պատճառներով։

Մեր առաջ դրած է պատրիարքական ընտրելիների այն ցանկը, որը պատրաստել է եկեղեցականների ժողովը և որի մէջ մտել են 27 եպիսկոպոսների անուններ. մեր առաջն է նոյնպէս և Քաղաքական Ժողովի պաշտօնական կերպով պատրաստած ցանկը, պատրիարքական հինգ ընտրելիների համար. վերջապէս մեր առաջն է այդ խայտառակ տատանմունքների, ինտրիգաների և ճնշումների մանրամասն պատմութիւնը, որոնք կատարվում են Կ. Պօլսի երեսփոխանների, եկեղեցականների, և խմբագրութիւնների մէջ սկսած այն օրից, երբ Յարութիւն պատրիարքը իջաւ իր աթոռից, այսինքն երբ իրօք առաջ եկաւ նոր պատրիարքի ընտրութեան հարցը։

Պատրիարքական ընտրութեան առիթով տեղի ունեցող այդ բոլոր գործողութիւնների և իրարանցումների մէջ մենք չենք գտնում ոչ մի ուղեցոյց գիծ, որի ուղղութեամբ ընթանալիս լինէին երեսփոխանները... այդ բոլորի մէջ մենք չենք տեսնում որոշ համոզմունքներով գործող մի կուսակցութիւն, այլ ընդհակառակը, որոշ և համակրելի հայեցակէտերով ղեկավարվող կուսակցութեան փոխարէն մենք տեսնում ենք մի քանի խումբ վարձկան մարդիկ, և մի քանի եպիսկոպոսների խնկարկու անձնաւորութիւններ, որոնք միամիտ երեսփոխանների չէմքերը մաշելուց յետոյ վազում են պատրիարքարան՝ տեղապահ Սիմօն եպիսկոպոսի մօտ, իսկ այդտեղից էլ Թիւրքաց կառավարութեան հայ պաշտօնեաների մօտ...

Այդ տխուր երևոյթը ապացուցանելու համար բազմաթիւ փաստերից մենք միայն մէկը առաջ կը բերենք։

Պատրիարքական ընտրելիների համար եկեղեցական համագումար ժողովի պատրաստած ցանկը պարունակում է 27 անուններ։ Այդ 27 եպիսկոպոսների անունների մէջ կան այնպիսիները, որոնց մասին գուցէ ռուսահայերը երբէք չեն էլ լսել. դրանց մէջ կան և այնպիսիները, որոնք յայտնի են բոլոր հայերին իրանց տխուր և վատ հռչակով. վերջապէս կան և այն եպիսկոպոսների անունները, որոնք այս րոպէիս կազմում են հայ հոգևորականութեան փայլուն մասը, և որոնք գրաւել են ամբողջ ժողովրդի համակրութիւնը։ Սակայն ոչ ժողովրդի համակրութիւնը, և ոչ էլ այդ եկեղեցականների անձնական արժանաւորութիւնները, ինչպէս երևում է կոպէկի նշանակութիւն չունեն։ Ապա թէ ոչ ինչպէս բացատրել, որ Բարթողիմէոս եպիսկոպոս Չամիչեանի նման մարդը 45 ձայնից 32 ձայն է ստանում, իսկ Խրիմեան Հայրիկը 13 ձայն, և Խորէն Նար-Պէյը 22 ձայն. ապա թէ ոչ ինչպէս բացատրել որ Սիմօն եպիսկոպոս Սէֆէրեանի նման մարդը ստանում է 13 ձայն, իսկ Սրուանձտեան Գարեգին եպիսկոպոսը ստանում է ընդամենը 6 ձայն։ Այդ դեռ ոչինչ. Կ. Պօլսի եկեղեցական ժողովը պատրիարքական ընտրելիների ցանկում յիշեալ անձինքների անունների հետ միասին դասում է նոյն իսկ այնպիսի մարդու անուն, ինչպիսին է Պօղոս եպիսկոպոսը, որի Վանում կատարած քաջագործութիւնները ամենքին յայտնի են....

Ուրեմն ինչ հայեցակէտերով, ինչ հասարակական սկզբունքով և ինչ դիտումներով է ղեկավարվել եկեղեցական համագումար ժողովը։

Սակայն այդ էլ բաւական չէր, ահա Քաղաքական Ժողովը իր պատրաստած ցանկով լրացրեց եկեղեցականների ժողովի այդ անհամակրելի վարմունքը, դուրս գցելով իր ցանկից Խրիմեանի, Սրուանձտեանի և Նար-Պէյի անունները...

Այժմ հրապարակի վրա մնացել են մի քանի եպիսկոպոսներ, ինչպէս են Բարթողիմէոս եպիսկոպոսը, Իզմիրլեանը, Աշըգեանը, Մխիթարեանը, և Դերձակեանը։ Ինչպէս երևում է, Նար-Պէյի համար ջերմ պրօպագանդա է լինում, և նրա թեկնածութիւնը վնասելու համար, նրա հակառակորդները լուրեր են տարածում Կ. Պօլսում, որ Թիւրքաց կառավարութիւնը չի ընդունի Նար-Պէյի ընտրութիւնը քաղաքական պատճառներով։ Այդպիսի լուրեր տարածողները լաւ գիտեն, որ կարող են իրանց նպատակին հասնել, որովհետև Կ. Պօլսի Ազգային Ժողովի վրա ճնշում գործելու համար ամենից լաւ միջոցը այդ տեսակ ք ա ղ ա ք ա կ ա ն պ ա տ ճ ա ռ ա բ ա ն ու թ ի ւ ն ն ե ր ն ե ն։

Եւ մենք ամենքս ցաւում ենք այժմ, ոչ թէ միայն նրա մասին, որ պատրիարքական գահի վրա չենք տեսնելու Խրիմեանին, Նար-Պէյին, Սրուանձտեանին, կամ նոյն իսկ դոցանից մի աստիճան էլ ցածր եղող անձանց, այլ և վախենում ենք, որ չը լինի թէ Թիւրքահայերի սահմանադրական ողորմելի գործիչները պատրիարքական գահը բարձրացնեն մի որ և է անարժան անձնաւորութիւն։

Խ. Մ.

ԲԱՆԱԿՌՒԻՆԵՐԻ ԱՌԻԹՈՎ

—

«Մշակի» № 83-ի մէջ տպեցինք Շուշու հոգևոր դպրոցի հոգաբարձութեան պատասխանը, որը գրված է պ. Հ. Առաքելեանի թղթակցութիւնների առիթով։ Հոգաբարձութեան այդ պատասխանը մենք տպեցինք առանց փոփոխութեան, առանց մի բառ անգամ փոխելու։

Տպագրելով այդ գրութիւնը առանց փոփոխութեան, մենք կամեցանք ցոյց տալ, թէ որքան տգեղ, որքան անվայել կերպով են բանակռւում և պաշտպանում իրանց հասարակական գործունէութիւնը այնպիսի մարդիկ, որոնք ուզում են իրանց ցոյց տալ անաչառ և բարձր անձնական դիտումներից։

Շուշու հոգաբարձութեան պատասխանը իսկապէս պէտք է ենթարկվէր խմբագրական մեծ փոփոխութիւնների, մենք իսկապէս պէտք է հանէինք այդ պատասխանի միջից առաջին և վերջին մասը, և այն բոլոր վիրաւորական բառերը և ակնարկութիւնները, որոնք հարցի հետ ոչինչ կապ չունեն, և երբէք չեն նպաստում հրապարակի վրա դրած հարցի պարզվելուն։ Սակայն, հակառակ մեր ցանկութեան, մենք այդ չարեցինք, որպէս զի ինքը հասարակութիւնը տեսնէր, թէ ինչ միջոցներով է իրան պաշտպանում և արդարացնում մի ամբողջ թեմական դպրոց կառավարող հոգաբարձութիւն։

Զարմանալի յանդգնութիւն է. ամեն կողմերում կատարվում են խայտառակ ղեղծումներ, ամեն տեղ զանազան մարդիկ հասարակական պաշտօններ ստանձնելով ամեն տեսակ անկանոնութիւններ են թոյլ տալիս իրանց, գործ են դընում կամայականութիւններ, հաշիւ չեն տալիս, չեն հոգում դպրոցի, եկեղեցու, կամ հասարակական ուրիշ հիմնարկութիւնների շահերի մասին, և գլխաւորապէս մտածում են իրանց անձնական շահերի մասին, և երբ մի որ և է թղթակից իրան թոյլ է տալիս հրապարակ դուրս բերել այդ տեսակ աններելի ղեղծումների, անհոգութիւնների, կամայականութիւնների և իրաւազանցութեան փոքրիկ նշաններն անգամ,—և ահա այդպիսի դէպքում մարդիկ հրապարակ դուրս գալով, իրանց մասնաւոր շրջաններում ամեն տեսակ ինտրիգաներ գործ դնելուց յետոյ՝ դիմում են լրագրութեան և իրանց թոյլ են տալիս գրելու թէ «թղթակիցները սովորութիւն արած են ուրանալ ճշմարտութիւնը, կեղտ քսել, անպատուել և մինչև անգամ դիմել սարսափելի ստախօսութեան, որը միայն յատուկ է աննիրղճ մարդկանց»։ Գրելով այդպիսի սովորական բառեր, Շուշու դպրոցի պ. պ. հոգաբարձուները, փոխանակ ուղղակի փաստերին դիմելու, փոխանակ փաստերով ջարդելու իրանց հակառակորդին, իրանց թոյլ են տալիս հետևեալ տեսակի վիրաւորանքներ դուրս թափելու, թէ «պ. Առաքելեան ստեղծված է և ապրում

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ՄԻ ՓՈՐՁ ՄԵՐ ՄՇԱԿՆԵՐԻ ՀԱՐՑԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ

II.

Մենք մի քանի տեղեկութիւններ տուեցինք հարցի մասին։ Մեր տեղեկութիւնները անսխալ են և հաստատուն։ Եւ մենք դրա համար հասարակութիւնից ներողութիւն չենք խնդրում, որովհետև այլ կերպ անկարելի է։ Մի անհատի ոյժը շատ չնչին է մի այսպիսի հարց ուսումնասիրելու համար։ Մեր յօդուածի նպատակն է, ոչ թէ հասարակութեանը տալ մի հետազօտութիւն հարցի մասին, այլ բ ա ր ձ ր ա ց ն ե լ հ ա ր ց ը, նրա վրա դարձնել հասարակութեան ուշադրութիւնը, ցոյց տալ հարցի կարևորութիւնը, որ կազմակերպվի մի, եթէ կարելի է այսպէս անուանել, էքսպեդիցիա, հարցի ուսումնասիրութեան համար։ Այժմ մենք ցոյց տանք թէ հարցի նշանակութիւնը և թէ նրան ուսումնասիրելուց ինչքան ուրիշ հարցերի ենք պատահում, որոնց հետազօտելը կը բանայ մեր առջև մեր ամբողջ կեանքը։

Երբ մէկ ազգի անդամները թողնում են իրանց հայրենիքը, որի հետ կապված են իրանց անցեալով, կրօնով, հասարակական դրութեամբ, ընտանեկան կապերով, անցկացրած քաղցր, կամ դառն օրերով, վերջապէս հազար ու մէկ անթիւ ու անհամար կապերով, հաւատացէք, որ դա մի արտակարգ, կանոնից դուրս երևոյթ է, դա մի հիւանդութիւն է ազգի կազմի (օրգանիզմի) մէջ, հիւանդութիւն, որը հարկաւոր է ուսումնասիրել և դարմանել։ Հակառակ դէպքում այդ հիւանդութիւնը կը սաստկանայ, կը դառնայ անբուժելի, կը քայքայի ամբողջ մարմինը, որը և շուտով կը մեռնի։ Բայց հիւանդութիւնը ուսումնասիրելու համար, պէտք է նախ որոշել թէ նա ինչքան տարածված է և ինչ պատճառների հետևանք է։ Դժբաղդաբար մեր ազգի այս հիւանդութիւնը բռնել է նրա ամբողջ մարմինը և անսահելի արագութեամբ զարգանում է ու քայքայում նրան։ Մշակները մէկ կամ երկու գաւառից միայն չեն գնում, այլ ամբողջ Հայաստանից, տասնաւոր ու հարիւրաւորներով չեն գնում, այլ հազարաւորներով։ Մշակութեան գնում են Տրապիզոնից, Կարինից, Վանից, Բաղեշից, Արաբկիրից, Բայազէտից, Հախպատից, Մարաշից, Տէնից, Նախիջևանից, Օրդուբաթից, Շորագեալից, Իգդիրից և միւս գաւառներից։ Յիշեալ գաւառներից, ինչպէս մենք նկատել ենք, խմբովին են գնում, բայց միւսներից խմբովին գնալը քիչ է պատահում։ Մշակութեան գնում են Թիֆլիս, Բագու, Կ. Պօլիս, Բաթում, Փոթի, Նովորոսսիյսկ *), Կերչ, Եալտա, Օդեսսա, Զմիւռնիա, Տրապիզոն, Ռումինիա, Բօլգարիա, Կայիրօ, Ալէքսանդրիա, Սուէզ, Յօհաստան, Ամերիկա և այլն։ Շատ անգամ Բեսարաբիայի զանազան տեղերում, օր. Բենդերի մօտ, Վարնից գիւղում կան ութսուն հոգի, որոնք պարապում են ցորենը մէջքի վրա չոգենաւ տանելով, և այլ դորա նման աշխատանքներով։ Իմ հարց ու փորձից երևաց, որ մշակների թիւը այդ կողմերում հասնում է տ ա ս ն հ ա զ ա ր ի, մի թիւ, որին ես դժուարանում եմ հաւատալ։ Մեր առաջարանի մէջ թւի ճշգրութիւնը մի առանձին նշանակութիւն չունի, որովհետև մեր յօդուածը հարցի լիովին ուսումնասիրութիւն չէ, այլ հարցի մասին տեղեկութիւն տալն է, ուրեմն թւերի վրա մի առանձին բան չէ հիմնվում, այստեղ միայն սա է հարկաւոր, որ ընթերցողը իմանայ, թէ պանդխտութիւն գնացողները շատ են։ Բայց աւելի ճիշդ լինելու համար կարող ենք 10,000-ի փոխարէն ընդունել մշակների թիւը հաւասար ութ հազարի։ Այս թիւը աւելի մեծ կերևայ, եթէ ընթերցողը երևակայէ, որ այս թւի մէջ միայն տղամարդիկ են մտնում, և այն էլ երիտասարդ հասակի, աշխատող ձեռքերի, գործող մտքերի, և ծնելու ընդունակ անդամներից։ Այս թւի հրէշաւոր մեծութիւնը իմանալու համար պէտք է հաշուել, թէ Հայաստանում ինչքան երիտասարդ կայ և նրանց տոկոսը հաշուել։ Սա մեզ վրա քիչ սակաւ է նստում, քան զինուորագրութիւնը եւրոպական ազգերի համար։ Իսկ թէ զինուորագրութեան վընասները եւրոպացիները ինչքան են հաշւում, կարելի է իմանալ եւրոպական գրականութիւնից։

Այժմ դառնանք դէպի այն պարագաները, որոնք ստիպում են հայ մշակին թողնել իր հայրենիքը և գաղթել դէպի օտարութիւն, այսինքն այն պատճառները, որոնց հետևանքն է մեր կեանքի այս հիւանդութիւնը։ Այս պատճառները աւելի հասկանալի դարձնելու համար, բաժանենք երկու մասի, թէպէտև այսպիսի մի բաժանումն լիակատար համարվել չէ կարող. այն է՝ արտաքին և ներքին։ Արտաքին ասելով հասկանում ենք այն պատճառները, որոնք հետևանք են մեր օտարազգիների հետ ունեցած յարաբերութեանը, որոնց փոխելը մեզանից չէ կախված և որոնց դէմ մենք կարող ենք այսպէս թէ այնպէս բողոքել միայն։ Ներքին պատճառներ մենք անուանում ենք նրանց, որոնք հետևանք են մեր ազգի զարգացման աստիճանին, պատմութեան ուղղութեան և, վերջապէս մեր ազգային հոգւոյ և վարք ու բարքերի։ Այս պատճառները մենք կարող ենք հեռացնել ինքնակրթութիւնով։ Ես հաւատացած եմ, որ եթէ մի մարդ մի քանի դասախօսութիւններ կարդայ Նախիջևանի գաւառում և կազմակերպի մի խումբ, որը ամեն կերպ դիմադրէ գաղթականութեանը այդ կողմից, շուտով տեղացիները կը դադարեն մշակութիւն գնալուց։ Նոյնպէս կարելի է դիմադրել Նոր-Բայազէտի գաւառից մշակութեան գնալուն, որը այս վերջին տարիներս է սկսվել։

(Կը շարունակվի)

---

*) Մշակներին պէտ է ջոկել Սև ծովի Տաճկաստանի մասի ափի բնակիչներից, մանաւանդ Օրդուցիներից, որոնք վերջին տարիներս ընտանիքով հազար տնից աւելի գաղթել են Նովորոսսիյսկի շրջակայքը և այնտեղ ծխախոտի արդիւնաբերութեամբ են պարապվում։

է միմիայն իր անձնական նեղ շահերին ծառայելու համար», թէ նա ամօթահար զրպարտիչ է, թէ նա դիմում է խարդախ միջոցների, թէ նա ջուր պղտորող ինքնակոչ աղգասէր է, և այլն և այլն....

Կրկնում ենք, այդ ոչ թէ միայն պատիւ չէ բերում Շուշու դպրոցի հոգաբարձութեան, այլ և մեծ արատ է բերում նրան, և իսկապէս շատ թուլացնում է հոգաբարձութեան պաշտպանողական նամակի ոյժը և արժէքը։ Վրդովվելու և ինքնամոռացութեան համնելու ոչինչ չը կայ։ Ճշմարիտ, ազնիւ և անխարդախ հասարակական գործիչը, ինչ տեսակ գործ և կատարելիս լինի նա, միշտ կարող է արդարանալ ամեն տեսակ զրպարտութիւններից, դրա համար հարկաւոր են փաստեր, գործ. փաստը և գործը երբէք չեն թաղնվի, երբէք չեն ծածկվի, չեն անհետանայ....

Թոյլ և իրանց խղճի առաջ անարդար մարդիկն են դիմում անձնական վիրաւորանքների և անմիտ ու աննպատակ հայհոյանքների,—և սրանք ճշմարտութիւններ են, որ մենք այսօր ստիպված ենք կրկնել այդ բոլոր անձինքների համար, որոնք հասարակական պաշտօններ են վարում, և որոնք լրագրութեան են դիմում իրանց պաշտպանելու զանազան կասկածների և լուրերի դէմ։ Շուշու դպրոցի գործերի առիթով մենք մի ուրիշ անգամ էլ ասել ենք, որ մեր լրագրի էջերը բաց են երկու կողմի համար էլ, որ հարցը պարզելու համար, մենք հաւասար կերպով ասպարէզ կը տանք երկու կողմին էլ. մեզ հետաքրքրողը ոչ Առաքելեանն է իր կուսակիցներով և ոչ էլ հոգաբարձութիւնը. մեզ հետաքրքրողը դպրոցը և նրա իսկական շահերն են։

Իսկ ինչ վերաբերում է այնպիսի ֆրազներին,—որ շատերը սովորաբար այդպիսի դէպքերում կրկնում են,—թէ «զանազան անձինք մոլորեցնում են մամուլը և այլն», կարող ենք հանգստացնել այդպիսիներին, որ զուր են կարծում թէ լրագիրը չունի տեղեկութիւն և հաստատ լուրեր այդպիսի հարցերի մասին. այդպիսի խնդիրներում մոլորեցնել լրագրին հեշտ չէ. և թող իմանան Շուշու դպրոցի մասին վիճաբանողները, որ այդ հարցի մասին խմբագրութեան մէջ շատ տեղեկութիւններ կան, և հէնց այդ պատճառով մեզ անհրաժեշտ է, որ վերջնական հարցը պարզելու, գործի գլխին կանգնած անձինք հայհոյում և վիրաւորում են։

Հասարակական գործերի մէջ մասնակցողներից՝ կասկած ծագած դէպքում՝ մենք հայհոյանքներ չենք սպասում, մենք սպասում ենք արդարացնող փաստեր, և եթէ սրանից յետոյ մեզ կուղարկվեն,—որտեղից և լինի, ումից և լինի,—այնպիսի գրութիւններ, որտեղ փաստերի և ապացոյցների տեղ հայհոյանքներ, վիրաւորանքներ և լրագրական խօսքին անվայել ձևեր կը լինեն, այդպիսի գրութիւնները միշտ կը մնան անտիպ և երբէք լոյս չեն տեսնի մեր լրագրի էջերում։

ՆԱՄԱԿ ՄԵԾ-ՂԱՐԱՔԻԼԻՍԱՅԻՑ

Յուլիսի 23-ին

Փամբակի և սրա վիճակների օդերևոյթական դրութիւնը տարօրինակ է. երբեմն երաշտ՝ մի քանի շաբաթներով, իսկ երբեմն անձրև՝ նոյնքան ժամանակամիջոցով. այնպէս որ թէ մէկը և թէ միւսը հաւասարապէս անօգտակար են երկրագործին։ Անցեալների մի ամռայ երաշտը ահագին վնասներ տուեց Շիրակին, չեմ ասում Փամբակին, որովհետև վերջինս հողի չափազանց պակասութիւն ունի՝ և երբէք չը պէտք է յուսալ, որ սա երբ և իցէ կարող է իր ունեցածով բաւականանալ. սրա բնակիչները եթէ մի բան ցանում են, այն էլ կամ ոչինչ չէ լինում, կամ թէ չէ եղածն էլ «գիժ» է յայտնվում. ուստի այս սովոր իրողութեան պատճառով, փամբակեցու միակ յոյսը և ապաւէնը Շիրակն է համարվում։ Երաշտը հացաբոյսերին սեղմեց հէնց այն ժամանակ, երբ սրանք արդէն սկսել էին իրանց գեղեցիկ, լի և տուտղ հասկերով, մխիթարական ժպիտով ողջոյն տալ մեզ. այժմ էլ, երբ արդէն հնձի ժամանակն է, երբ շատից-քչից սերմանվածը պատրաստվում էինք քաղել-կալսել, այժմ էլ պարբերական անձրևները սպառնում են մեզ յափշտակել և կորուստ մատնելու։ Արդէն երկու շաբաթ է, որ ցեխի և խոնաւութեան մէջ փտում ենք. շատերը և հաց չունեն և փող, մի հանգամանք, որ պէտք է ստիպէ գիւղացուն դարձեալ 100-ին 24—30%-ով պարտք վերցնելու յայտնի հատավճար-չարչի վաշխառուից։ Այսպիսի կրիտիկական վայրկեանում մանաւանդ վայ նրանց՝ որոնց տունը կաթում է. սա սարսափելի է և մեղանում սովորական երևոյթ. մինչև անգամ կաթում է այն վաշխառուի տունը, որը հասարակութեան քրտինքովն է ապրում և որը շատ մեծ կարծիք ունի իր հազուագիւտ տների մասին։ Մեր գիւղում տները հողի կտուրներով են. նոր են սկսել աղիւսները գործածութեան մէջ դնել. մի երկուսը արդէն ազատված են կաթելուց։

Տեղիս երկսեռ դպրոցների քննութիւնները ամսիս կէսում վերջացան. ընդհանրապէս վերցրած՝ միջակ կարելի էր համարել հարցաքննութիւնների հետևանքը։ Բացի երկու հատիկ հետաքրքրվողից՝ քննութեան ժամանակ ուրիշ ոչ ոք չը կար. չեն հետաքրքրվում երկրագործ ծնողները, չեն հետաքրքրվում նաև այն խանութպան հայրերը, որոնք ամբողջ օրերով միմիայն ճանճ որսալու արհեստին են զատապարտված. այս մի տխուր երևոյթ է՝ որպիսին իրաւունք է տալիս ուսուցչին, եթէ ինքն ծոյլ է, անպարտաճանաչ լինելու։ Սակայն ինչի մեղադրել նրանց, մինչդեռ ամեն ժամանակ փայլում են իրանց բացակայութեամբ աղա հոգաբարձուները, մարդիկ՝ որոնցից մէկը իր խանութով է զբաղված, իսկ միւսը առասպելական տոկոսները պարտապանների վրա բարդելով.... Մեր դպրոցի շինութիւնը թէև նոր է, սակայն առանց չափազանցութեան կարելի է ասել, որ մօտիկ ապագայում, թերևս աշակերտների և ուսուցիչների գլխին փուլ գայ ամբողջ շինութիւնը։ Դպրոցի շինելու օրից հոգաբարձութիւնը անհոգ է եղել դէպի սրան և այս անտարբերութիւնը ծայրայեղութեան է հասցրել։ Բացի այն, որ դըրանց ծուլութեան շնորհով ոչ մի բան կարգին և կանոնաւոր չէ շինված, մի և նոյն ժամանակ տարին 5—6 անգամ առաստաղից կաթելը բոլորովին այլանդակել և տգեղացրել է դպրոցի շինութիւնը. շատ անգամ այնպէս է կաթում, որ դասատան մէջ լողալ կարելի է եղել. բայց այս շինութիւնը հազարներ է նստել։ Դպրոցի բակը աղբանոցի է նմանում. լուսամուտների դէմ յանդիման բացօդեայ արտաքնոցի գարշահոտութիւնը անցորդի և դասախօսի զզուանքն է բերում։ Սակայն դպրոցը միջոց ունի՝ սրա ներկայացուցչներին էլ [illegible] պակաս է կամք և պարտաճանաչութիւն, մինչ կը գտնվի այնպէս մէկը, որը հրապարակ դուրս գայ և ուրանայ այս ճշմարտութիւնները։

Ինչ դրութեան մէջ որ դպրոցն է, նոյն դրութեան մէջ է և եկեղեցին. սա մօտ 55 տարվայ շինութիւն է՝ ոչ մի անգամ չարժանացած վերանորոգութեան. անխնամութիւնից արդէն պատերը քայքայվել են, կտուրը խախտվել է։ Ներսը և դրսի կողմը բորբոսնել է և պատերի վրա մամռային նկարներ են ձևակերպվել։ Լուսամուտների փոքր լինելու պատճառով, ներսը չափազանց մութն է և խոնաւ. այդ հանգամանքները բոլորովին անշքացրել և անպէտքացրել են եկեղեցին։ Գիւղիս ղեկավար համարվածները, որոնք մի առանձին սէր և ձգտումն ունեն խեղդելու նոր սերնդի ձայնը և մանաւանդ ընդունակ բամբասանքներ բարդելու, եկեղեցու վերաշինութիւնը երբեմն խօսակցութեան առարկայ են դարձրել. սակայն ինչ նշանակութիւն ունի խօսքը առանց գործի։ Եկեղեցու հոգսը իսկապէս երեցփոխին է պատկանում. այս պաշտօնը ներկայ երեցփոխի համար ժառանգական է դարձել. մինչ ամենքը չեն խոստովանի, որ այդ պաշտօնը 20 տարուց աւելի վարող մարդը, ստանձնած օրից ակնյայտնի գործ չէ կատարել՝ որովհետև ընդունակութիւն չէ ունեցել. այժմ էլ խեղճը արդէն ծերացել՝ և նոյն իսկ աչքերից զրկվել է։ Այս բոլորի մասին արդեօք մտածող կը լինի, եթէ մի արտաքին ոյժ կամ ազդեցութիւն չը ստիպէ սրանց սթափվելու և շրջահայեաց լինելու։

Գրելու շատ բաներ կան, որոնք ամենքն էլ տխրութիւն են զարթեցնում։ Առհասարակ Ղարաքիլիսան իր ներքին դրութեամբ այժմ շատ վշտալի պատկեր է ներկայացնում. ամեն կողմ դատարկութիւն, ամեն կողմ կենսականի մասին տխուր հառաչանք։

***

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Տօների պատճառով «Մշակի» հետևեալ համարը երեքշաբթի, օգոստոսի 2-ին, չի հրատարակվի, այլ «Մշակի» № 87 համարը կը հրատարակվի սովորաբար հինգշաբթի, օգոստոսի 4-ին։

—

ԴՈՒՇԷԹԻՑ մեզ գրում են։ «Առաջիկայ սեպտեմբերի 1-ից Դուշէթի գաւառում Թեմիս առաջնորդ Արիստակէս սրբազանի նախաձեռնութեամբ շուտով բացվելու են չորս հատ եկեղեցական-ծխական նոր ուսումնարաններ. 1) Դուշէթ քաղաքի մէջ օրիորդաց ուսումնարան, եկեղեցական արդիւնքով (նոյն արդիւնքով պահվում է արդէն գոյութիւն ունեցող տղայոց դպրոցը). 2) Ախալգօր գիւղում բացվելու է նոյնպէս օրիորդաց ուսումնարան մասամբ եկեղեցական արդիւնքով, մասամբ մասնաւոր օժանդակութեամբ և նոյն գիւղի բնակիչ պ. Եագօր Մզարէնցեանցի խոստացած նպաստով, տարեկան 200 րուբլի, իսկ իր մահից յետոյ միանուագ 1000 րուբլի։ Հարկաւոր խոստմնագիրը յանձնված է տեղական գործակալին. 3) Մուխրան գիւղում բացվում է տղայոց ուսումնարան, գլխաւորապէս եկեղեցական արդիւնքով և մասնաւոր անձանց տուած նպաստներով. 4) Անանուր գիւղի մի քանի բնակիչներ առաջարկել են որ իրանց գիւղումն էլ բացվի եկեղեցական-ծխական տղայոց ուսումնարան, ի յիշատակ այցելութեան նորին սրբազնութեան Արիստակէս եպիսկոպոսի և այդ ուսումնարանի համար իրանց սեփականութիւնից խոստանում են մի որոշ գումար տարուց տարի։ Նոր բացվելի ուսումնարանների հոգաբարձական ընտրութիւններին հայր գործակալը անձամբ ներկայ էր և ընդհանրապէս պէտք է նկատել, որ վրացախօս հայ գիւղականները մեծ ուրախութեամբ էին ընդունում տէր-հօր յորդորները։ Անհամբերութեամբ սպասում են վեհափառ կաթողիկոսի կոնդակներին։»

—

ԿՕՋՕՐԻՑ մեզ գրում են հետևեալը։ «Ինչպէս ձեզ մի անգամ հաղորդեցի արդէն, այս տարի Կօջօրը շատ մաքուր չէ պահվում։ Աւանի կենտրոնում գտնվում են երկու, երեք հիւրանոցներ, որոնց բազում ֆայէտոններ են կանգնում. բակը ծածկված է ձիերի աղբով։ Աղբը ածում են և գլխաւոր ճանապարհի երկու կողմը։ Այդ հակառողջական դրութեան վրա հարկաւոր էր որ աւանապետը և ոստիկանութիւնը ուշադրութիւն դարձնէին։ Մարդիկ գալիս են ամարանոց մաքուր օդ ծծելու համար, սակայն ցաւալի է որ [illegible] ամարանոցի կենտրոնում անմաքրութեան, ապականված օդի և առհասարակ հակառողջական պայմանների։»

—

ԿՕՋՕՐԻՑ մեզ գրում են որ յուլիսի 31-ին, կիրակի, Վարդավառի օրը, ինչպէս յայտնի է, Կօջօրի հայոց եկեղեցու տօնն է։ Այդ օրը, առհասարակ, ագօթողների մեծ բազմութիւն է հաւաքվում Կօջօրում՝ թէ Թիֆլիսից և թէ շրջականերից։

—

ԳԱՆՁԱԿԻՑ մեզ գրում են, որ յուլիսի 20-ին, կէս օրին, մի հարբած սայլապան, մեծ փողոցի վրա անցնելով, սայլը սաստիկ քշած ժամանակ, տակն է անում մի յղի թուրք կնոջ և նրան տեղըն ու տեղը սպանում։

—

Ցաւալի է որ Անդրկովկասի այլ և այլ տեղերում հայ ազգաբնակութեան յարաբերութիւնը դէպի հարևան թուրքերը, փոխանակ լաւանալու, ընդհակառակն վատանում է։ Յուլիսի 20-ին, ինչպէս մեզ գրում են Գանձակից, ժամի 3-ին, Գանձակի բնակիչ թուրքերի մի խումբ փորձ փորձեցին քաղաքի հայ վաճառականների խանութները կոտրել և նրանց մէջ եղած ապրանքը աւար տանել։ Հարիւրաւոր քարեր սկսեցին թափվել հայ խանութների վրա։ Եթէ ոստիկանութիւնը չը միջամտէր, մեծ կորուստ և նոյն իսկ կոտորած կարող էր պատահել Գանձակում։ Բայց բաղդաւորապէս ոչ մի վնաս չեղաւ, բացի այն, որ մի քանի հարիւր րուբլու ապրանքներ վնասվեցան գլխաւորապէս քարերի արձակելուց։

—

ՄԵԾ-ՂԱՐԱՔԻԼԻՍԱՅԻՑ մեզ գրում են։ «Այստեղի հայոց ծխական միդասեան ուսումնարաններում հարցաքննութիւնները վերջացան յուլիսի 15-ին։ Ընդհանրապէս աշակերտները աւելի են առաջադիմել, քան թէ աշակերտուհիները։ Այդ բացատրվում է նրանով, որ տղայոց ամեն մէկ բաժանմունքը առանձին սենեակումն է տեղաւորվում, իսկ օրիորդների բոլոր երեք բաժանմունքն էլ՝ մէկ սենեակումը։ Կոմսնակի այցելուին զարմացնում է երեխաների ունեցած տեղեկութիւնների քանակութիւնը, ծրագրի պահանջածից շատ շատ են անցել։ Ցանկալի է որ ուսուցիչները ուշադրութիւն դարձնէին գլխաւորապէս նրա վրա, որ երեխաները ամեն բան գիտակցաբար իւրացնէին, ցանկալի է որ չը յայտնէին մանուկներին ոչ մի լեզուագիտական և թւաբանական կանոն, ոչ մի կրօնական դրութիւն՝ առանց կանխապէս այդ կանոնը, դրութիւնը բացատրելու և պարզելու։ Հարցաքննութիւններին ներկայ չէր հոգաբարձուներից ոչ մէկը։ Տարվայ ընթացքում էլ դրանք բոլորովին չեն այցելել ուսումնարանները։ Գուցէ դրանք քիչ են հասկանում դպրոցական գործը և նրա նշանակութիւնը և այդ պատճառով դպրոցից հեռու են մնում։ Լսում ենք, որ եկող տարի մի և նոյն խումբը մի ամնշան փոփոխութեամբ կը մնայ դպրոցում։ Հարկաւոր է յուսալ որ խումբը, օգտվելով անցած երկու տարվայ փորձից, օրինակելի կարգապահութիւն կը մտցնի ուսումնարաններում, իրան նպատակ կը դնի զարգացնել բացի յիշողութիւնից երեխաների և ուրիշ ընդունակութիւնները և կաշխատի մի և նոյն բաժանմունքի բոլոր աշակերտներին միատեսակ առաջ տանել։ Հարկաւոր է յուսալ որ խումբը արդէն համոզվել է, որ առանց մանկավարժական ժողովների, առանց ուսուցիչների փոխադարձ օգնութեան չէ կարելի երբէք գործը առաջ մղել։ Ինչպէս վերևը յիշեցի, օրիորդաց ուսումնարանում երեք բաժանմունքները մէկ սենեակումն են գտնվում. այդ անչափ արգելք է լինում առաջադիմութեանը։ Մի ժամվայ ընթացքում անկարելի է երեք առանձին դաս հարցնել և նորերը բացատրել։ Հոգաբարձութիւնը ամեն տարի խնայողութիւն է անում 200—300 րուբլի։ Ցանկալի է, որ այդ փողով վարձվի դարձեալ մէկ ուսուցիչ, որպէս զի կարելի լինի գոնէ երկու սենեակում տեղաւորել աշակերտուհիներին։»

—

«Մշակի» ներկայ համարի հետ ուղարկում ենք Թիֆլիսի մեր բաժանորդներին զէյթունցի սովելոց յանձնաժողովի հրատարակած «Ցուցակ Թիֆլիսի յանձնաժողովի ստացած նուիրատուութիւնների յօգուտ զէյթունցիների» վերնագրով բրօշիւրը։

—

Թիֆլիսի րէալական ուսումնարանում ընդունելութեան քննութիւնները ներկայ տարում նշանակված են օգոստոսի 26-ին, 27-ին և 31-ին։ Ուսումնարանում ընդունվելու համար խնդիրք տալու ժամանակ, բացի բոլոր դօկումէնտները ներկայացնելուց պէտք է ներկայացվի նոյնպէս և ուսումնարան մտնող աշակերտի լուսանկար պատկերը։ Իսկ արձակուրդներից յետոյ աշակերտներին տուած վերաքննութիւնները կը կատարվեն օգոստոսի 23-ին, 24-ին և 25-ին։ Ուսումը րէալական ուսումնարանում կը սկսվի սեպտեմբերի 1-ին։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԸ

—

Յայտնի է, որ Կ. Պօլսում Իզմիրեանի անունով գրական մրցանակաբաշխութիւն է հաստատված, որի այս տարվայ հանդիսի և մրցանակի մասին Կ. Պօլսի հայ լրագիրները հաղորդում են հետևեալը։ «Յուլիս 14-ին, ս. Թարգմանչաց տօնի օրը Ղալաթիոյ Մատենադարանին մէջ վայելուչ հանդիսաւորութեամբ տեղի ունեցաւ բաշխումն Սահակ-Մեսրոպեան Մրցանակին, հաստատեալ բարեյիշատակ Իզմիրեանցի կողմէ։ Հանդիսին կը նախագահէր Ս. Տեղապահն, իւր քով ունենալով Խրիմեան Սրբազան, և եկեղեցական և աշխարհական ականաւոր անձինք։ Այս տարի մէկ մրցանակ միայն որոշուած էր, և 600 րուպլիի տարեկան գումարը տրուեցաւ իէնայի Համալսարանին մէջ ուսանող պ. Իսահակ Յարութիւնեանցի, «Հայոց Գրոյն» վրայ իւր մէկ լեզուաբանական ուսումնասիրութեան համար։

Այս տարուայ շրջանին մէջ Մրցանակին մասնակցելու համար Յանձնաժողովոյս ներկայացեալ աշխատութիւններն են՝

«Հայոց Գիրը» անուամբ ձեռագիր երկասիրութիւն մը՝ որ ընդարձակօրէն կը խօսի մեր գրոց ծագման և զարգացման վրայ, հաւաքելով ազգային և օտար մատենագրաց կարծիքներն այդ մասին։ Այդ աշխատութիւնը գրած է Էնայի համալսարանի փիլիսոփայութեան կանդիտատ պ. Իսահակ Յարութիւնեանց։ 2) «Պատմութիւն Պարսկահայոց» 1600-էն 1880 տարիներու. ձեռագիր մը՝ զոր յուղարկած է Կարինէն Վրթանէս Փափազեանց։ 3) «Ագուլեցւոց բարբառը»,

«Ջոկերի լեզուն», գործ տպագրեալ 1882-ին պարոն Սարգիս Սարգսեանցի, ուսուցչին հին լեզուաց, որ քննական կերպով կը խօսի Ագուլիսի հայ ժողովրդեան յատուկ տեղական բարբառին վրայ: 4) «Հայաստանի կեանք» վերնագրով ձեռագիր տետրակ մը, այս անուամբ պատրաստելի գործի մ'առաջին մասը, զոր գրած է Յարութիւն Տաւտուխեան: 5) «Խառն Նամակներ ուղեւորութեան», գործ Ղազանճեան Կիրակոս էֆէնտիի: 6) «Ռուսմին հայոց պատմութեան», ձեռագիր հեղինակութիւն Մարկոս էֆէնտիի Աղաբէգեանց, առաջին և երկրորդ մասերը:

Յանձնաժողովը այս գործերը նախապէս իւր մէջ քննութեան ենթարկեց, բարեկիչատակ Հանգուցելոյն Մրցանակաբաշխութեան որոշած և նոյն իսկ ի կենդանութեան իւրում սահմանած տրամադրութեանց հետևողութեամբ:

Այս նախնական քննութեամբ Մրցանակաբաշխութեան չը կրցին ընդունիլ հետևեալք. 1) «Հայաստանի կեանք» անուամբ աշխատութիւնն, որովհետև աւարտեալ գործ չէր, և կտակին տրամադրութիւնը հակառակ էր չաւարտեալ գործ մը մրցանակաբաշխութեան ընդունիլ: 2) Նոյնպէս և «Ռուսմին Հայոց Պատմութեան», արդիւնաւոր աշխատութիւն, մի և նոյն պատճառաւ չընդունեցաւ: 3) «Ագուլեցւոց բարբառը» (Ջոկերի լեզուն) երկասիրութիւնն, զոր կարելի չեղաւ ընդունիլ Մրցանակաբաշխութեան, որովհետև ինչպէս կտակարարն պայման դրած է, տպագրեալ երկասիրութիւնք տպագրութեան թուականէն մինչև երկու տարի կրնան Մրցանակաբաշխութեան ընդունիլ, և այս գործն վեց տարի յառաջ տպագրուած էր: 4) «Խառն Նամակներ Ուղևորութեան» գրքոյկն չունէր բարեկիչատակ կըտակարարին որոշած նպատակին համապատասխանող հանգամանքն:

Ուրեմն կը մնային «Հայոց Գիրը» և «Պատմութիւն Պարսկահայոց» գործերը, զորս Յանձնաժողովս ի նախնական քննութեան, իբրև գրական և պատմական գործեր համաձայն գտաւ բարեկիչատակ հանգուցելոյն սահմանած նպատակին, և յանձնեց ի քննութիւն.

Պարսկահայոց պատմութիւնն յանձնուեցաւ Աստուածաբանութեան վկայեալ ուսուցիչ պ. Թորոս Ջուղայեցւոյն, որ իբրև բնիկ Պարսկահայոց կրնար իւր կարծիքն յայտնել աւելի ճշգութեամբ սոյն երկասիրութեան նկատմամբ: Պ. Ջուղայեցու տեղեկագրէն կը տեսնուի, սոյն գործը այն արժանի հանգամանքը չունի ըստ տրամադրութեան կտակի, իբրև նորագիւտ տեղեկութիւն պարունակող գործն ամբողջացուցիչ Ազգ. Պատմութեան Հայոց Պարսկաստանի:

«Հայոց Գիրն» երկասիրութեան քննութիւնն յանձնուեցաւ նախ ի Պետերբուրգ բնակեալ բրոֆէսօր պ. Քերովբէ Պատկանեանի, բայց պ. Պատկանեան իւր անձնական տկարութեան պատճառաւ հրաժարած ըլլալուն, Յանձնաժողովը պատշաճ տեսաւ յղել այդ գործն Էջմիածին, Մաղաքիա եպիսկոպոսի, որպէս զի Մայր Աթոռոյ Ճեմարանին ուսուցչական մարմնոյն հետ քննութեան ենթարկէ:

Ինչպէս կը տեսնուի, գեր. Օրմանեանի Տեղեկագիրը, թէև կատարեալ գործ մը համարուելու հանգամանքը չընծայեր, բայց նկատելով՝ որ բաւական խնամօք և երկար աշխատութեամբ պատրաստուած է սոյն երկն, և թէ առաջին անգամն է որ հայ լեզուին վերաբերեալ այսպիսի ձեռնարկ մը երևան կուգայ մեր ազգին մէջ, նկատելով որ այս աշխատութիւնը թէև չունենայ իսկ ինքնուրոյն հեղինակութեան մը արժէքը, սակայն և այնպէս ամփոփում մը կը կազմէ Գերմանացի, Գաղղիացի, Ռուս և եւրոպացի գիտնականաց մեր ազգային գրերու վրայ արտայայտած կարծեաց, և հետևաբար ինչ թերութիւններ ալ ունենայ համաօրինակ աշխատութիւն մը, կարժէ որ քաջալերուի ի խրախոյս այլ բանասիրաց և յօգուտ ազգային գրականութեան: Այսու խորհրդածութեամբ Յանձնաժողովը Սահակ Մեսրոպեան կտակի մրցանակին, սոյն 1888 տարւոյ համար, արժանի համարեց պարոն Խաչիկ Յարութիւնեանցի «Հայոց գիրը» անուն աշխատութիւնը, նուիրելով նմա 600 րուբլի՝ յանուն բարեկիչատակ Յովսէփ Իզմիրեանցի և յաւելլով թէ սոյն ձեռագիր երկին տպագրութեան խնդրոյն համար Յանձնաժողովս պիտի տնօրինէ զարժանն հեղինակին հետ ըստ տրամադրութեանց կտակագրի և հրահանգի Ազգ. Կենդրոնական Վարչութեան:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Լոնդոնից հեռագրում են, որ լօրդերի ժողովը առանց ձայնատուութեան ընդունեց տեղական ինքնավարութեան վերաբերեալ բիլլը երկրորդ ընթերցանութեան ժամանակ:

—«Polit. Corresp.» լրագրին հեռագրում են Կ. Պօլսից, որ այնտեղ մինիստրական փոփոխութիւններ են լինելու: Հաւատացնում են, որ մինիստրութեան մէջ կը մտնեն՝ նախկին մեծ վէզիր Սաիդ-փաշա և Ջէմիլ-փաշա:

—Բերլինից լրագիրներին հեռագրում են յուլիսի 19-ին հետևեալը: «Պատմական հանդիսաւոր գնացքը, որ մասնակցում էր այսօրվայ հանդիսին Միւնխէն քաղաքում, բաղկացած էր վեց բաժանմունքներից: Այն ժամանակ, երբ Լիւդվիգ-շտրասէ փողոցով անցնում էր այն բաժանմունքը, ուր գտնվում էին գաղէնբէգեան գաղանանոցի փղերը, այդ փղերը պալատական որբոնոց երեք հարիւր քայլ հեռաւորութեան վրա, տեսնելով վիշապին և կառքը, վախեցան և խուռն բազմութիւնը ճեղքելով, սկսեցին փախչել Օդեօնսպլաց և Բէզիդէնպլաց փողոցներով: Նրանք բազմաթիւ ժողովուրդ ոտի տակ տուին, շատերին վիրաւորեցին և այլանդակեցին: Դրանից առաջացած սարսափը անկարելի է նկարագրել:

—«Times» լրագրի խօսքերով, խօլերան այժմ կոտորածներ է անում Բիրմանիայում:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Յունաց Թագաւորը, ռուսաց Թագուհի կայսրուհու ինքնակալ եղբայրը, Գէորգ I, յուլիսի 18-ին ժամանեց Պավլօվսկ, ուր այժմ հիւր է գտնվում և նրա Ամուսինը, իր Օգոստափառ Ծնողի՝ Մեծ Իշխանուհի Ալէքսանդրա Իօսիֆօվնայի մօտ: «Новости» լրագիրը յիշելով, որ շուտով լրանում է յունաց Թագաւորի յունական գահը բարձրանալու 25-ամեայ յօբելեանը, կարճառօտ կերպով պատմում է նրա կենսագրութիւնը: Դանիայի Խրիստիան IX-ի երկրորդ որդի Վիլհելմ ծնվել է 1845 թւի դեկտեմբերի 24-ին: Մինչև իր յունական գահ բարձրանալը, այժմեան յունաց Թագաւորը, Գէորգ I, կրում էր Վիլհելմ անունը: Իր կրթութիւնը նա կօպէնհագէնում ստացաւ և ծովային ծառայութեանը նուիրեց իրան: 1863 թւի սկզբին, երբ Խրիստիան IX Թագաւորի անդրանիկ աղջիկը՝ իշխանուհի Ալէքսանդրա Անգլիա գնաց պսակվելու Ուէլսի իշխանի հետ, ուղեկցում էր նրան և իր եղբայրը, իշխան Վիլհելմ: Եւրօպան այն ժամանակ զբաղված էր այն հարցով թէ ում պէտք է ընտրել յունական ազատ գահի վրա: Ֆրանսիան և Ռուսաստանը յօժարութեամբ ընդունեցին Անգլիայի առաջարկութիւնը՝ յունաց Թագաւոր ընտրել Դանիայի Վիլհելմ իշխանին: Յոյները ուրախութեամբ ընդունեցին այդ առաջարկութիւնը և 1863 թւի մարտի 30-ին յունաց ազգային ժողովը միաձայն յունաց Թագաւոր ընտրեց Դանիայի Վիլհելմ իշխանին: Նոյն թւի հոկտեմբերի 31-ին նա բարձրացաւ յունական գահը Գէորգ I-ի անունով, իսկ 1867 թւի հոկտեմբերի 15-ին ամուսնացաւ Նորին Կայսերական Բարձրութիւն Մեծ Իշխան Կօնստանտին Նիկօլաեվիչի աղջկայ՝ Մեծ Իշխանուհի Օլգայի հետ, որը ծնվել է 1851 թւի օգոստոսի 21-ին:

* * *

Վիէննայից գրում են, որ Աւստրիայի զանազան մասերում ձիւն է եկել: Ալպեան լեռները, Վիէննայից ոչ հեռու այնպէս սպիտակ են, որպէս նոյեմբերին: Մէկ գիւղում՝ լեռներում գտան մի թշուառի, որ մեռել էր ցրտից.... յուլիսին:

* * *

Անգլիայի շատ տեղերում կարկուտ է եկել: Վնասները ահագին են:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ԲԵՐԼԻՆ, 27 յուլիսի: «National Zeitung» լրագրի տեղեկութիւնների համեմատ, իշխան Բիսմարկ մեծ բաւականութիւն յայտնեց կայսրների Պետերբուրգում ունեցած տեսակցութեան հետևանքի մասին: Կանցլերի կարծիքով, այդ դրական հետևանքը կայանում է երկու միապետների մէջ այնպիսի յարաբերութիւններ գոյացնելու մէջ, որոնք, որքան կարելի է կարծել, երկար տարիներով ապահոված հանգստութեան և խաղաղութեան շրջան են բացում:

ՎԻԷՆՆԱ, 27 յուլիսի: Սօֆիայից ստացված մասնաւոր հաղորդութիւնների համեմատ, այնտեղ Կ. Պօլսից տեղեկութիւն է ստացվել, որ Աւստրիայի, Իտալիայի և Անգլիայի մէջ շուտով բանակցութիւններ կը սկսվեն բօլգարական հարցի վերաբերմամբ: Աւստրիան, որպէս լսվում է, պատրաստ է մի քանի կէտերում զիջումներ անել, մանաւանդ բօլգարական գահի համար նոր կանդիդատի անձնաւորութեան հարցի մասին: Սօֆիայի բանիմաց շրջաններում պնդում են, որ եթէ կօբուրգեան իշխանին պետութիւններից ոչ մէկը չի պաշտպանի, այն ժամանակ ինքն Բօլգարիան ևս դէմ չի լինի նոր իշխանի ընտրութեանը:

ՓԱՐԻԶ, 27 յուլիսի: Կոմունար Էդի (Eydes) թաղումը շատ հանգիստ սկսվեցաւ, բայց Վօլտէր անունով բուլվարի անկիւնում յուղարկաւորող ամբոխի մէջ երևացին կարմիր դրօշակներ. այն ժամանակ հետևակ զօրքը յարձակվեցաւ ամբոխի վրա և խլեց նրանից այդ դրօշակները: Ամենաեռանդուն միջոցներ են գործ դրվում կարգը պահպանելու համար. ոստիկաններին հրամայված է զէնք գործ դնել, եթէ նրանց կեանքին վտանգ կը սպառնայ. ոստիկանութեանը օգնելու համար ուղարկված են զօրքեր, որոնք, հարկաւոր դէպքում, կը հալածեն ամբոխը: Բանւորական բօրսան փակված է և գրաւված է զօրքերով:

ՎԻԷՆՆԱ, 27 յուլիսի: Այստեղի դիպլոմատները համոզված են, որ կօբուրգեան իշխանի կառավարութեան վերջը արդէն մօտ է և որ իշխանը կամաւորապէս կը հեռանայ Բօլգարիայից: Գերմանիան դիպլօմատիական գործողութիւններ սկսեց այդ ուղղութեամբ. Աւստրիան համաձայնութիւն յայտնեց կօբուրգեան իշխանին կամաւորապէս հեռացնելու մասին. սպասվում է նոյնպէս և Իտալիայի համաձայնութիւնը: Լրագիրների խօսքերով, Ստամբուլօվի և իշխան Ֆէրդինանդի դրութիւնը կատարելապէս անտանելի է դարձել երկրի մէջ, աւապակութեան զօրեղանալու պատճառով. լրագիրների դէպի Ռուսաստան ունեցած թշնամական տրամադրութիւնը համակրութեամբ չէ ընդունվում ազգաբնակութիւնից:

ՍՕՖԻԱ, 28 յուլիսի: Կօբուրգեան իշխանը մտադրութիւն ունի Բուչչուկ գնալ և այնտեղ սպասել անգլերին:

ՎԻԷՆՆԱ, 28 յուլիսի: Այստեղ պնդում են, որ իր իրաւունքները պաշտպանելու համար Բէլգրադի կօնսիստօրիային Նատալիա Թագուհու անձամբ ներկայանալու դիտաւորութեան մասին լուրը՝ ուղիղ չէ: Թագուհին մնում է Շէվէնինգէնում մինչև հոկտեմբեր ամիսը, իսկ յետոյ կերթայ Ռուսաստան:

ՀՌՈՄ, 28 յուլիսի: Գերմանական կառավարութիւնը յայտնեց, որ Մասսօվային վերաբերեալ հարցի մէջ ինքն բաժանում է իտալական կառավարութեան հայեցակէտը:

ԼՕՆԴՕՆ, 28 յուլիսի: Համայնքների ժողովը 180 ձայների մեծամասնութեամբ 64-ի դէմ վերջնականապէս ընդունեց Պարնէլի գործի վերաբերութեամբ քննութիւն նշանակելու նախագիծը: Ձայնատւութիւնից առաջ պարնէլականները դուրս գնացին նիստի դահլիճից:

ՓԱՐԻԶ, 28 յուլիսի: Գերեզմանոցում ոստիկանութիւնը չէր արգելում կարմիր դրօշակների բացումը: Էդի գերեզմանի վրա շատ ճառեր ասվեցան և լսվում էին «կեցցէ կոմմունա և յեղափոխութիւն» աղաղակները: Թաղումից յետոյ անկարգութիւններ չը կային: Վիրաւորված են բոլորը 50 մարդիկ և 25 մարդ կալանաւորված է: Բօշլար, որը համոզում էր չը բարձրացնել կարմիր դրօշակները, սաստիկ ծեծ կերաւ կոմունարներից:

ՊԵՇՏ, 28 յուլիսի: Ցորենի հունձը վերջացած է. այժմ սկսված է ցորենի աղալը: Հաճարը քանակութեամբ սակաւ է, բայց յատկութեամբ բաւարար է: Վարսակի բերքը թոյլ է. վարսակը իր յատկութեամբ չէ արդարացնում գիւղացիների յոյսերը: Գարու բերքը բաւարար է:

ԼՕՆԴՕՆ, 28 յուլիսի: Ցանքերի դրութիւնը բարւոքվում է:

ՓԱՐԻԶ, 28 յուլիսի: Հիւսիսային նահանգներում հացահատիկների հասունանալը կատարվեցաւ անձրևների և ցրտերի ժամանակ: Ֆրանսիայի հարաւային և կենտրօնական դէպարտամէնտներում հունձը վերջացած է:

ԼՕՆԴՕՆ, 29 յուլիսի: Լորդ-մէրի մօտ եղած բանկէտի ժամանակ, մարկիզ Սալիսբրի իր ճառի մէջ ասեց. «Խօսելով օտար քաղաքականութեան մասին, այդ շրջանում առհասարակ հանգստութիւն է տիրում. անգլիական քաղաքականութիւնը Եգիպտոսում անփոփոխ է մնացել. Բօլգարիան, որքան որ վերաբերվում է օտար պետութիւններին,—խոստանում է խաղաղութիւն և հանգստութիւն: Անգլիան միայն ցանկանում է Բօլգարիայի ազատութիւնը և անկախութիւնը: Աւստրո-Ունգարիան ցանկանում է հողային status-quo-ի պահպանութիւնը. Ռուսաստանը ձգտում է այն բանին, որ Բօլգարիան գոհ լինի և ծաղկէ, այդ բանը ամենաբարձր վարձատրութիւն համարելով իր զինուորների թափած արեան համար: Վիլհէլմ II կայսրը, իր գահը բարձրանալու րօպէից, ցոյց տուեց թէ նա որքան գնահատում է խաղաղութեան բարիքը Ռուսաստանի և Գերմանիայի մէջ: Այդ բոլորը նշանակում է խաղաղութիւն և հանգստութիւն նրանց բոլորի համար, ում թանկ են Անգլիայի շահերը:

ՓԱՐԻԶ, 29 յուլիսի: Կալանաւորված 24 մարդկանցից միայն ութ հոգի բանտարկվեցան. բոլոր վիրաւորվածները 30 էին, այն էլ բոլորը թեթև: Երեկոն համեմատաբար հանգիստ անցաւ, միայն Հանրապետութեան հրապարակի վրա անկարգութեան մի քանի դէպքեր եղան և զօրքերը ստիպված էին պաշտպանել ոստիկաններին, նոյնպէս կուիւ պատահեց Սէնտ-Անտուանեան արուարձանի մօտ, ուր մի քանի մարդիկ վիրաւորվեցան և մի քանիսներին էլ կալանաւորեցին: Ամիէնում անկարգութիւններ այլ ևս չէին շարունակվում:

ՎԻԷՆՆԱ, 29 յուլիսի: «Polit. Corresp.» լրագրին Բէլգրադից հեռագրում են, որ սերբիական Թագուհի Նատալիան ճանաչեց կօնսիստօրիայի իրաւունքը և ապահարզանի գործում Թագուհու պաշտպան նշանակված է Պիրօչանց. այդ նշանակումը հաղորդվեցաւ կառավարութեանը և ոչինչ հակառակութիւն վերջինի կողմից չեղաւ:

ԼՕՆԴՕՆ, 29 յուլիսի: Անգլիական բանկը բարձրացրեց դիսկօնտը $2\frac{1}{2}$-ից մինչև 3%:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 29 յուլիսի: Պետական բանկը Պետերբուրգում կը վերցնի սրանից յետոյ մինչև փոփոխութիւնը՝ մուրհակների դեղջմամբ և առանձնակի ընթացող հաշիւներով, ապահոված մուրհակներով $5\frac{1}{2}$%, ապրանքների փոխարէն փոխատուութեամբ—6%—տոկոսաբեր թղթերի փոխարէն փոխատուութեամբ—7%, յատուկ ընթացող հաշիւներով, որոնք ապահոված են տոկոսաբեր թղթերով—8% տարեկան:—Հրատարակված է պետական խորհրդի կարծիքը Կուրսկ-Խարկօվ-Ազօվեան, Կօզլօվօ-Վօրօնէժեան-Րօստօվեան, Օրլօվ-Գրեազեան և Ֆաստօվեան երկաթուղիների ընկերութեան 4% օբլիգացիաների հրատարակման մասին: Սամարկանդի ցամաքաբաժնի երկաթուղու կառուցման վրա վերահսկող գեներալ Անէնկով Անդրկովկասեան զինուորական երկաթուղու կառավարիչ է նշանակված:—«Гражданинъ» լրագիրը հաղորդում է, որ ֆինանսների մինիստրը պետական խորհրդին առաջարկեց մի նախագիծ՝ ոգելից խմիչքների պատրաստելու վերաբերմամբ եղած օրէնքները փոփոխելու համար:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 29 յուլիսի: Հրատարակված է պետական խորհրդի որոշումը Նիժէգօրօդեան տօնավաճառի վարչութեան փոփոխութեան մասին, որպէս՝ տօնավաճառի կարգապահութեան վրա բարձրագոյն հսկողութիւնը և տօնավաճառի անմիջական կառավարութիւնը, տօնավաճառային վաճառականութեան լիազօրների ընտրութիւնը, տօնավաճառային մասնաժողովի և գրասենեակի կազմակերպութիւնը՝ ցոյց տալով նրանց պարտականութիւնները և իրաւունքները:

ԲԵՐԼԻՆ, 29 յուլիսի: Շատ անձրևային ամառւայ պատճառով, Գերմանիայում պտղաբերութեան վրա ունեցած յոյսերը շատ պակասեցան:

ԼՕՆԴՕՆ, 29 յուլիսի: Մի քանի կոմսութիւնների մէջ հունձը սկսվեցաւ. հացահատիկը յատկութեամբ ստոր է. ցորենի բերքը միջակից շատ պակաս է սպասվում. ընդհանուր պտղաբերութիւնը 20% ստոր է միջակից:

ԲԷԼԳՐԱԴ, 29 յուլիսի: Սերբիական Թագուհին կօնսիստօրիայի նախագահողին ուղարկեց հետևեալ հեռագիրը. «Ես իմացայ, որ ապահարզանի գործի վճիռը յանձնված է կօնսիստօրիային: Օրէնքով, դուք պարտաւոր էք կանչել ինձ անձամբ ներկայ լինելու գործի քննութեանը: Ես կատարելապէս առողջ եմ և այդպիսով ոչինչ ինձ չէ արգելում անձամբ ներկայանալ: Խնդրեմ տեղեկացնէք ինձ, թէ ո՞ր օրն էք ինձ կանչելու:

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱ

Յուլիսի 29-ին

Լօնդօնի վրա 10 ֆունտ արժէ. .	103 ր.	90	»
Համբուրգի վրա 100 մարկ — . .	50 »	70	»
Փարիզի վրա 100 ֆրանկ — . .	40 »	90	»
Ոսկի — արժէ — . .	8 »	32	»
Մաքսային կուպօններ — . .	166 »	50	»
Արծաթ — — — . . .	1 »	30	»
Բօրսային դիսկօնտներ — . .	6%	$7\frac{1}{4}$%	»
Պետակ. բանկ. 5% տոմս 1-ին շրջանի	99 »	—	»
— — — — 2-րդ —	98 »	50	»

— — — — 3-րդ —	98	›	37	›
— — — — 4-րդ —	98	›	50	›
— — — — 5-րդ —	98	›	50	›
— — — — 6-րդ —	—	›	—	›
Նոր 4⁰/₀ փոխառութիւն.	82	›	37	›
Արեւելեան 5⁰/₀ փոխառութ. 1-ին չրջ.	98	›	87	›
— — 2-րդ —	98	›	87	›
— — 3-րդ —	98	›	62	›
Ներքին 5⁰/₀ առաջին փոխառութ.	269	›	75	›
— երկրորդ —	251	›	—	›
5½⁰/₀ ռէնտա	101	›	75	›
Ոսկեայ ռէնտա.	182	›	75	›
Եօթերորդ կօնսօլիդած փոխառութիւն.	158	›	—	›
Նոր երկաթուղային ռէնտա . . .	99	›	37	›
5⁰/₀ գրաւական թղթեր կալուած. փոխ. կրեդ. ընկ.	160	›	—	›
Գրաւ. Թղ. Ազնւ. բանկի . . .	97	›	50	›
5½⁰/₀ գրաւական թղթեր Խերսոնի կալուած բանկի.	98	›	25	›
6⁰/₀ գրաւակ. թղ. Խարկօվի կալ. բան.	101	›	—	›
— — Պօլտավայի— —	101	›	—	›
— —Պետ.Ցուլսկ.— —	101	›	—	›
— — Կիեվի — —	101	›	25	›
— — Մոսկվայի — —	101	›	25	›
— — Բեսարաբ. Տավր.—	100	›	25	›
— — Նիժ. Սամար. —	101	›	—	›
— — Վիլնայի —	100	›	75	›
— — Թիֆլիսի—27 և 43 ա. —	—	›	—	›
— —Քութայիսի-18 և 43 ա. —	—	›	—	›
Վօլժսկօ-կամսկի բանկի ակցիաները	674	›	—	›
Ռուսաց երկաթուղիների գլխաւ. ընկ.	252	›	—	›
Րիբինսկ-Բօլօգօյի ընկ.	81	›	25	›
Ս. Պետերբուրգի քաղաքային օբլիգացիաներ.	94	›	25	›
Մոսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ .	94	›	—	›
Օդեսայի — — .	93	›	62	›
Թիֆլիսի քաղաք. կրեդ. ընկ. օ. .	—	›	—	›

Ս. Պետերբուրգի բօրսայի տրամադրութիւնը հանդարտ է։

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

կասումով և ընկ. առևտրական տան գործերի և կալքերի վրա հիմնած պարտատէրերի ժողովի (կօնկուրս) կառավարիչ

ԻՎ. ԻՎ. ԻՎԱՆՕՎ

հրաւիրում է պ.պ. վճարողներին, կասումովի նախկին գրասենեակի բնակարանում, կաշեօնի պալատի մօտ, Ստարօպօչտօվի փողոցի վրա, Թամամշօվների տանը։ 1—1

ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷՏՈՒՄ

ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԲԱՏԻԿԻ գրավաճառանոցում ծախվում են ի միջի այլոց Ս. ՓԻԼՕԵԱՆԻ հետևեալ երկերը.

1) «ՍՕՓԵՐՔ».. 30 կ.
2) «ԿՈՐԱԾ ՄԱՐԳԱՐԻՏ»................................ 50 »
3) «ՋՐՈՅՑՆԵՐ» բնական պատմութիւնից, պատկերազարդ.......... 30 »
4) «ՋՐՈՅՑՆԵՐ» բնական պատմութիւնից՝ երկրորդ մաս............ 40 »

Հասցէն այսպէս է. Ново-Баязетъ, Степану Батикъ. 1—2

Թիֆլիսի „Տպագրական ընկերութեան“ հրատարակութեամբ՝ մամուլի տակն է և մինչև առաջիկայ սեպտ. միջը լոյս կը տեսնեն Սահակ քահանայ Սահակեանցի հետևեալ աշխատութիւնները ա) ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ հին-ուխտի (աշակերտաց համար) և բ) ԴԱՍԱԳԻՐՔ ԿՐՕՆԻ (առաջին գրքի Նիւթի մշակութիւնը՝ ուսուցչաց համար)։ Վերջին գիրքը պատկերազարդ է և պարունակում է իր մէջ հրէից սրբազան անօթները և քարտէզներ։ 1—5

По случаю болѣзни продается Новое-Баязетская сельская АПТЕКА. Городъ даетъ аптекѣ субсидію 500 руб. въ годъ, безъ всякихъ обязательствъ.

Տէրութեան պատճառով ծախվում է Նոր-Բայազէտի գիւղական ԴԵՂԱՏՈՒՆԸ։ Քաղաքը տալիս է դեղատանը տարեկան 500 րուբլի օժանդակութիւն, առանց որ և է պարտաւորութիւն պահանջելու։ 2—3

Վրաստանի և Իմերէթի հայոց վիճակային կօնսիստորիայի առենի մէջ նշանակած է աճուրդ օգոստոսի 22-ին սոյն ամի, առանց կրկնաճուրդի, կապալաւ տալու համար 12 կրպակներ կից սենեակներով, պատկանեալ Կուկիոյ Թանդոյեանց ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյն, որք գտնվում են նոյն եկեղեցու գաւթում, Միքայէլեան փողոցի վրա, 9-որդ մասում Թիֆլիս քաղաքի։ 2—3

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

Ե Ր Կ Ո Ւ Ս Ե Ռ Ի Ա Ն Ձ Ա Ն Ց Հ Ա Մ Ա Ր

ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Առևտրական կուրսերի նպատակն է՝ մասնագիտական առևտրական կրթութիւն տալ երկու սեռի անձանց և պատրաստել գործնական ճանապարհով հմուտ հաշուապահներ։ Աւարտողները ստանում են ա տ տ ե ս տ ա տ ն ե ր։

Աւանդելի առարկայք սոքա են՝ 1) Առևտրական Տնտեսութիւն, 2) Առևտրական Թուաբանութիւն, 3) Հաշուապահութիւն (պարզ, կրկնակի և բանկային), 4) Թուաբանութիւն համրիչի վրա, 5) Առևտրական Թղթակցութիւն, 6) Առևտրական և մուրհակի կանօնագրութիւն, և 7) գեղագրութիւն։

Ուսումը սկսվելու է սեպտեմբերի 25-ից։ Ընդունելութիւնները սեպտեմբերի 15-ից, ամեն օր, երեկոյեան 4-ից մինչև 8 ժամը, կուրսեր հիմնողի բնակարանում, Սօլօլակում, Լաբօրատօրնայա փողոցի վրա, № 11։ Իսկ օգոստոսի 20-ից Ալէքսանդր Փրիդօնօվի տանը, № 9 Սերգիէվսկայա և Նագօրնայա փողոցների անկիւնում, դեղատան դիմաց, ուր որ անցնելու են կուրսերը։ Ծրագիրը ու կանոնները կարելի է ստանալ ԶՐԻԱՊԷՍ եղբ. Ծովիանօվների բանկային գրասենեակում և կուրսեր հիմնողի բնակարանում։ Օտարաքաղաքացիք դիմում են կուրսերի հիմնողին.—въ Тифлисъ, С. П. Мануэльянцу.

2—20 (Ե. Շ.)

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ, որ աւարտել է իր ուսումը Ներսիսեան դպրոցում և վարել է մի քանի տարի ուսուցչական պաշտօն, ցանկանում է դասեր ունենալ հայոց եկեղեցական-ծխական դպրոցներում հայոց լեզուից և առարկաներից չաբաթական 20—26 դասով։

Պայմանների մասին ցանկացողները թող դիմեն «Մշակի» խմբագրատուն պ. Տէր-Միքայէլեանցին։ 2—4

ԱՂՍՏԱՖԱՅԻՑ փոխադրված լինելով ՆՈՒԽԻ, խնդրում եմ այսուհետև ապրանքներ կամ նամակներ իմ անունով Աղստաֆա չուղարկել, այլ Նուխի։ Հասցէս. Въ НУХУ, Агенту С. П. Кº. Надежда, АПРЕСЯНЦУ. Աբէլ Ապրեսեանց (Նուխի)։ 2—2

Societa Generale italiana di Navigazione.

117 ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՄԵԾ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ ՈՒՆԵՑՈՂ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

կանոնաւոր երթևեկութիւն Բաթումի և Եւրոպայի, Աֆրիկայի, Ասիայի ու Ամերիկայի բոլոր գլխաւոր նաւահանգիստների մէջ։ Շոգենաւերը Բաթումից դուրս են գալիս կանոնաւորապէս ամեն շաբաթ։

1,500 տոննա ունեցող շոգենաւերը Բաթումից դուրս են գալիս ամեն երեքշաբթի օր դէպի Անատոլիայի բոլոր գծերը և Կ. Պօլիս։

Բոլոր տեղեկութիւնների մասին (թէ ճանապարհորդների և թէ ապրանքների մասին) դիմել ընկերութեան գործակալ Ի. Է. ՁԷՐՐՈՒՏԻՆ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ—Գօլօվինսկի պրօսպ. № 34 և ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ—իշխ. Գուրիէլիի տանը։

12—40

Կ Ա Պ Ա Լ Ո Վ

տրվում են ԵՐԵՒԱՆՈՒՄ գտնվող „ՁԱՐԱՖԻ“ և „ՋՈՒԼՖԻ“ քարավանսաները։ Պայմանների մասին հարցնել Թիֆլիսում Դվօրցօվայա փողոցի վրա գտնվող ՂԱԼԱՄՔԱՐՕՎԻ մագազինում և Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԵԱՆ ապահովութեան ընկերութեան գործակալութեան մէջ։ 11—15

ԲԵՆԵԴԻԿՏԵԱՆ ԳԵՐԱՊԱՏԻՒ ՀԱՅՐԵՐԻ ԷԼԻԿՍԻՐԸ

ՍՈՒԼԻԱԿ (GIRONDE) ԱԲԲԱՅՈՒԹԻՒՆԻՑ

Այդ էլիկսիրը հնարել է **1373** թւին վանահայր ՊԵՏՐՈՍ ԲՈՒՐՍՕ։

Այդ էլիկսիրի մի քանի կաթիլների ամենօրեայ գործածութիւնը պահպանում է ատամները փչանալուց, տալիս է նրանց սպիտակութիւն, ամրացնում է լինդերը և թարմացնում է բերանը։

Բացի էլիկսիրից ԲԵՆԷԴԻԿՏԵԱՆ հայրերը պատրաստում են դարձեալ ԱՏԱՄՆԱՓՕՇԻ և ՊԱՍՏԱ ատամներ սրբելու համար, որոնք նմանապէս կարելի է ձեռք բերել ամեն փոքր ի շատէ նշանաւոր դեղատներում, ինչպէս և դեղատան ապրանքների պահեստներում ու պարֆիւմերական մագազիններում։

ԳԼԽԱՒՈՐ ԱԳԷՆՏ SEGUIN, BORDEAUX, rue CROIX de SEGUEY, №106.

22—30 (Շ.)

ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ ցանկանում է հայոց լեզուի և թւաբանութեան դասեր տալ։ Ներսիսեան դպրոցում աւարտած է և ՄԻ ՏԱՐԻ արդէն վարել է ուսուցչի պաշտօնը։ Ցանկանում է ուսուցչութիւն անել գաւառական քաղաքներում կամ ձեռնտու պայմաններով գիւղերում։ 3—3

Խոնարհաբար խնդրում եմ այն յարգելի անձանց, որոնք իմ հանգուցեալ ամուսին ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆԻ

„ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ“

գրքի համար բաժանորդներ գտնելու նեղութիւնը յանձն էին առել, բարեհաճեն ուղարկել ինձ բաժանորդաթերթը, և դրամը, որպէս զի կարող լինենք տպագրելու բաժանորդաց ազգերը, որովհետև արդէն տպագրութիւնը աւարտվում է։ Հասցէս. ТиФлисъ. Шушаникъ Араратянъ, Ѳоминая ул. № 15 д. Давришева.

Այրի Շուշանիկ Արարատեանց

3—5

Տեղափոխվելով Բագու կը խնդրեմ այն անձանց, որոնք ինձ հետ գործ ունեն կամ կը կամենան ունենալ, բարեհաճեն դիմել ինձ հետևեալ հասցէով. Баку Агенту К-º «Надежда» Сулханову. Իսկ հեռագրով. «Степану Сулханову».

Ս. Սուլխանեանց

3—5

ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ կամենում է տեղ ունենալ հայոց ուսումնարաններում. համաձայն է ունենալ շաբաթական 24—27 դաս։ Կարող է աւանդել բոլոր առարկաները, բացի բարձր դասատներում ձայնագրութիւնը. պայմանների մասին դիմել „Մշակի“ խմբագրութեանը։

3—3

ԵՐԿՈՒ ԱՄՈՒՍԻՆՆԵՐ երկար ժամանակ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒԹԻՒՆ արած լինելով ՀԱՅՈՑ ԾԽԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒՄ, ձեռնտու պայմաններով, ցանկանում են տեղ ունենալ նոյն դպրոցներում հայոց և ռուսաց լեզուներից, այդ լեզուներով աւանդվող միւս առարկաներից, թուաբանութիւնից և ձեռագործութիւնից։ Հասցէն. учителю Мамиконянцъ, оставить на заводѣ Сиракана Теръ-Мартирасянца въ Эривань. 3—3

ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ, որը ունի աւարտման վկայագիր և ատեհստատ ռէալական ուսումնարանի, ցանկանում է դասեր ունենալ հայոց ուսումնարաններում։ Դասախօսում է ՌՈՒՍԱՑ ԼԵԶՈՒԻՑ, ՌՈՒՍԱՑ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԻՑ և ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԻՑ, նոյնպէս ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ, բոլոր դասատներում։ Շաբաթական 24 դասի համար 600 ր. ռոճիկ, իսկ հեռու քաղաքներ գնալու համար նոյնպէս ճանապարհածախսը։ Հասցէի մասին կարելի է տեղեկանալ въ БАКУ, въ школѣ Калантарова, у учителя Гавріила Папіана.

3—3

Պարապելով մի քանի տարի ուսուցչութեամբ երկդասեան ծխական դպրոցներում և ունենալով ուսուցչական վկայական, ցանկանում եմ դասեր ունենալ ծխական դպրոցներից մինում՝ ռուսաց լեզուով աւանդելի բոլոր առարկաներից, շաբաթական 24—30 դաս, 600 րուբլի ռոճիկով, առանց ճանապարհածախսի։

Դիմել. БАКУ, Александру Тер-Степаносянцу.

3—5

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԻ

„ՃԱԿԱՏԻ ԳՐՈՒԱԾՔԸ ՉԷ ՋՆՋՎԵԼ“

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԶՐՈՅՑ

Գինը 40 կօպէկ

Դիմել. Шуша, Аршаку Туманянцу. 5—5

Дозволено цензурою, Тифлисъ 29 Іюля 1888 г.

Типографія Канцеляріи Главнонач. Гражд. час. на Кавк., Лорисъ-Меликовск. ул. д. каз.